UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Aenigma

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

…mulatio dicitur, & tunc laudis eſt. Item æmulatio, ægri-
…quod quis concupierit, alius potiatur.
…mulatio duplex eſt, alia cum animi dolore, quod alius habet,
…habere non poteſt: alia ex ſimilitudine oritur & imitatione,
…nuidia, quæ laudanda eſt. *Franc. Patric. de Regno, libr. 5. ca-*
…

❡ POETICÆ SENTENTIÆ.

Ouid. 3 Art.

Tunc bene fortis equus reſerato carcere currit,
Cum quos prætereat, quosq́ ſequatur, habet.

Heſiodus.

…ζηλοῖ δέ τε γείτονα γείτων. Id eſt:
Æmulatur autem vicinus vicinum.

❡ APOPHTHEGMATA.

…Lacedæmonius dicebat, duos Lyſandros Spartam ferre
… poſſe. Et Archeſtratus Athenienſis, duos Alcibiades in ciuitate
…tolerari non poſſe. Adeo, tametſi diuerſi & contra-
…erant intolerabiles. *Aelian. libr. 11. de var. hiſtor. Plut. in*
… & Alcibiade.
…, quum Xenocratis æmulatione aperuiſſet ſcholam,
…men vſurpauit:
Αἰσχρὸν σιωπᾶν, Ξενοκράτην δ' ἐᾶν λέγειν.
…ſilere turpe, ac Xenocratem pati loqui. *Laer lib. 5. c. 1.*
…ander, quum ei datum eſſet ſcriniolum, quo nihil inter o-
…ij precioſius pulchriúsue repertum eſt, & quæreretur, in
…ſum deſtinandum eſſet: alijs aliud ſuadentibus, dixit: Huic
…ſeruandus dabitur Homerus: ſentiens, nullum eſſe theſau-
…lo pretioſiorem. Ita viſum eſt iuueni, qui ſe totum ad exem-
…chillis componebat. *Plut. in Alex.*

❡ SIMILITVDINES.

…tarchi, Vt non eſt verus amor, qui caret zelotypia: Ita non
…ehementer virtutem, niſi ardet æmulatione rectè factorum
… *In moralibus.*
…meri, Qui ex ſtatuis, aut glorioſis ſepulchris poſitis gloriam
…mortalitatem ſperant, ſimiles ſunt ijs, qui anticipantes meſ-
…am prodigunt: nam & illis ij potius abutuntur viui, quam
… *Apoph. §. 73.*

❡ ADAGIA.

…agia de Aemulatione vide ſub titulo, Inuidia.

❡ EXEMPLA BIBLICA.

…mpla Aemulationis damnatæ: Ioſua, *Num. 5. v 28.* Phariſæi,
…9, v. 11. Apoſtoli, *Luc. 9. v 49.* Ioannis diſcipuli, *Ioan. 3. v. 26.*
…ſtæ Iudæi, *Act. 19. v. 12.*

❡ PROFANA EXEMPLA.

…, vir ſummus, & *Xenophon* haud expertes fuiſſe æmulationis
…, eo quod neuter alterius meminerit vnquam: cum mul-
…que ſcripſerit, clari præſertim & inter ſe noti. *Sabell. libr. 6.*

…mulatio quoque non extitit parua inter *Ariſtotelem & Iſo-*
…oratorem. Vide *Eraſ. in Adagijs ex Ciceronis Orat.*
…us & Meuius, ineptiſſimi Poetæ Vergilio ſuam inuiderunt
…, de quibus ipſe in Bucol. *Qui Bauium non odit, &c.*
…lles, præſtantiſſimus pictor æmulantium ambitione ſæpe
…udicio ſuperatus, prouocauit inde ad naturæ tribunal, eſtq;
…ctor iudicatus, in equi figuratione. *Sabellicus libro ſexto, ca-*

…exander Magnus Philippi filius, viſo Achillis ſepulchro, col-
…mari cœpit, ſtudio gloriæ & æmulatione virtutis: eumq́ue
…m prædicauit, cui contigiſſet habere laudum ſuarum præco-
…Homerum. *Plut. in Alex.*

❡ EMBLEMA.

Æmulatio impar.

Emblema CXLI.

Altiuolam miluus comitatur degener harpam,
Et prædæ partem ſæpe cadentis habet.
Mullum perſequitur, qui ſpretas ſargus ab illo,
Prateritasq́ auidus deuorat ore dapes.
Sic mecum OEnocrates agit: at deſerta ſtudentum
Vtitur hoc lippo curia tanquam oculo.

Vide Inuidia, Liuor.

Aenigma.

❡ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

…NIGMA, obſcura & inuoluta eſt quæſtio. *Alciat. ex Gellio lib. 4. parer. cap. 19.* Cuiuſmodi fuit illud, quod Homerum interemit, vt legimus apud Plutarchum & Herodotum à Piſcatoribus Ionijs, ὅσσ' ἕλομεν λιπόμεσθα, ὅσσ' οὐχ ἕλομεν φερόμεσθα. Quæ cepimus reliquimus, quæ non cepimus ferimus.

Aenigmatis ea eſt forma, oratio ſcilicet, quæ ex minimè congregantibus inter ſe conſtat, quod per nominum compoſitionem fieri non poteſt, per translationem poteſt. *Ariſtoteles de poetica capite vigeſimo primo.*

Hebr. verbum *Chodh*, ſignificat ænigma ſeu problema, propoſuit quæſtiones difficiles & obſcuras, quibus magis ingenij quodam acumine quàm certa indagine explicantur ſecreta: ſignificat item, propoſuit theſes arduas acuendi ingenij gratia. Cognationem habet cum *Chadhadh*, id eſt, acutus fuit. Eſt enim ænigma propoſitio acuta & arcana, Græcè αἰνίττομαι, obſcurè loquor, propono ænigma. Nomen Hebræum Singulare *Chidhah*, ænigma plurale *Chidhoth*, & cum affix. *Chidhotham* ænigma, vtrunque, verbum nempe & nomen, occurrit in veteri teſtamento, Numer. 12. 8. Iudic. 14. Cap. Reg. 13 14. & ſequentibus. 1. Regum 10. & 2. Chron. 9. 1. Pſalm. 49. 5. & 78. 2. Prouerb. 1. 6. Ezech. 17. 2. Dan. 8. 23. Abac. 2. 6. In nouo, Apoſtolus, 1. Corinth. 13. 12. Videmus nunc per ſpeculum, in ænigmate.

❡ SENTENTIÆ PATRVM

Mare eſt Scriptura diuina, habens in ſe ſenſus profundos, altitudinem Propheticorum ænigmatum; in quod mare plurima introierunt flumina. *Ambr. epiſt. 44. ad Conſt. Epiſc.*

Sic loquitur diuina Scriptura, vt altitudine ſua ſuperbos irrideat, magnos profunditate ſua terreat, attentos paſcat, & ſua paruos affabilitate nutriat. Noſtri eſt tarditas ingenii, quod eam non comprehendimus, & velamen cordi manet impoſitum; niſi ab eo qui habet clauem Dauid, auferatur, & Lux cordibus infundatur. *Auguſt.* vide eius *epiſt. 2. ad Voluſianum.*

Quemadmodum Scriptura ſimplices ſuperficie refouet, ita ſapientes myſterio exercet. Habet enim in publico, vnde paruulos nutriat; & ſeruat in occulto, vnde mentes ſublimium in admirationem dulcedinis ſuæ ſuſpendat; quaſi fluuius quidam mirabilis, planus ſimul & altus; in quo agnus peditat, & elephas natat. *Greg. in Moral.*

❡ PHILOSOPHORVM SENTENTIÆ.

Pythagoras Deum ænigmaticè ita deſcripſit. Eſt maximi numerorum exceſſus ſupra proximos numeros. Ænigma illud ita explicatur. Deus exceſſus eſt, nempe quo maximus numerus, denarius videlicet, proximum nonarium ſuperat. Vincit nonarium vnitate denarius. Deus igitur vnitas eſt, atque adeo denarii vnitas perfectiſſimi numeri, id eſt, naturæ omnes omnium perfectionum gradus complexæ.

Quid omnium eſt antiquiſsimum? Reſp. Thales, Deus. Cur ita? ὅτι ἀγέννητος

Quid robuſtiſsimum? Neceſsitas, ſiue fatum. Superat enim omnia.

Quid pulcherrimum? Mundus. Eſt enim opus Dei, quo nihil pulchrius. Vel, Omnes eius partes ordine aptæ ſunt.

Quid ſapientiſsimum? Tempus, Id enim alia inuenit; reliqua inueniet.

Quid communiſsimum? Spes, quibus enim reliqua omnia deſunt, hæc adeſt.

Quid maximum? Locus. Reliqua enim mundus continet, ab hoc continetur.

Quid vtiliſsimum? Virtus. Hæc enim reliqua etiam rectè vtendo vtila facit.

Quid damnoſiſsimum? Animi vitium: huius enim præſentia plurima bona corrumpuntur.

Quid facilimum? Quod eſt naturæ conſentaneum. Nam voluptates etiam ſunt quæ ſæpenumero reſpuantur. *Plutarchus* hæc Thaletis ænigmata refert *in Conuiuio ſeptem ſapientum*, vt & alia multa ex veteribus Aegyptiis & Græcis.

Ante illos ſolenne fuit Hebræis ænigmaticè loqui, vt maximi momenti negotia elegantius exponerent, teſte Iorhamo, Gedeonis filio, noxia Sichemitarum Magiſtratuum conſilia perſtringente, Iudic. 9. cap. à verſ. 8. ad 16. & Ioazo Iſraelitarum rege ſtultam Amaſiæ regis Iudæ confidentiam ænigmate Sarcaſtico vellicante. 2. Reg. 14. 9.

Piorum, eruditorum & argutorum ænigmatum ex veteribus & neotericis collectas Centurias multas, edidit ante annos aliquot Iohannes Heidfeldius, quæ omnium manibus teruntur.

❡ APOPHTHEGMATA.

Cicero. Hortenſius orator defenſionis mercedem à Verre acceperat Sphingem argenteam, is, quum M. Tullio obliquius quiddam & inuolutius loquuto dixiſſet: Non didici ſoluere ænigmata. Atqui, inquit Cicero, Sphingem habes domi. Nota eſt fabula de monſtro Sphinge, quæ præmiis propoſitis edebat ænigmata, non ſoluentibus autem, mors erat præmium. *Plutarchus in Roman. apophthegm.*

Idem

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Idem. Orator ænigmate luſit in matrem Pletorij, qui Frontelum accuſabat, dicens, eam, dum viueret, ludum, mortuam magiſtros habuiſſe, notans, quod, dum viueret, infames ad eam fœminæ commeare ſolebant: poſt mortem verò bona eius venibant. Sermo videtur & abſurdus & præpoſterus. Nam qui ludos habent, ipſi magiſtri ſunt, & diſcipulos habent. Magiſtri autem dicuntur non ſolum, qui docent, verum etiam qui regunt. *Eraſ. lib.4. apoph.*

Plutarchus. Si quis huiuſmodi ænigma componat; Quid ſit quod oderit ſimul & amet, fugiat & perſequatur, minetur & ſupplicet, iraſcatur & miſereatur, deſinere velit ac nolit, eadem re maximè tum gaudeat, tum triſtetur? Hic ſane ſcirpus ægrè ſolui & conciliari poſſet. Porro Sphingis ænigma permulta quoque conficta habet. Non enim reuera tripes eſt ſenex, ſi baculo innitatur: neque infans eſt quadrupes, quia greſſus molles & infirmos manibus fulcit. Amantium autem affectus veri ſunt: amant, oderunt, eundem abſentem deſiderant, præſentem metuunt, adulantur, conuitia dicunt, &c. *Stobæus ſerm.62.*

EXEMPLA PROFANA.

Ænigmata mittebant olim Reges finitimi alterutris, & ſophiſticas quæſtiones, quas ſi neſciret alter diſſoluere, pecunia aut aliqua parte regni mulctabatur, & qui vincebat, ſapientior habebatur. Idem Græci, ſublatis menſis ſibi ipſis gryphos, nodos, & ſcrupos, vt dicebant, cum pœna & præmio proponebant. *M. Anton. Natta de pulchro. lib.1.*

Vide Argutia, & argutè dicta, Sophiſtica.

Aequalitas.

❡ DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

ÆQVALITAS, Hebr. *Ioſcher*, à verbo *Iaſchar*, rectus fuit, directus eſt, rectus & planus fuit. Et *Miſchor* ab eodem verbo, quod cognationem habet cum *aſſchar*, beatus fuit; & *Caſſchar*, congruit. Græcè ἰσότης, ητος, ἡ, dicitur. Et eſt proportio habentium vnam quantitatem. *Secundum B. Thom. ſent. diſtinct. 19. quæſt.1.*

Μοῖραν πᾶσι νέμειν, ἰσότης δ' ἐν πᾶσιν ἀρίστη.

Partem omnibus tribue, æqualitas ſanè in omnibus optima.

Æqualis, Græcè ἴσος, ου, ὁ, & ἔπισος, ου, ὁ, dicitur. Eſt medium inter defectum & exceſſum. *Secundum Ariſtotelem libro ſecundo Ethicorum.*

Aequale eſt, quod habet quantitates menſuratas æquales. *Alb. Mag. lib.3. phyſ. tract.7. c.5.*

Aequale, in iuſtis, & in amicitia, non ſimiliter ſe habet. Nam in iuſtis primò eſt, quod eſt ex dignitate: ſecundò, quod in quantitate eſt: at in amicitia contra. *Ariſt. lib.8. Eth. Nicom. c.7.*

Aequalitate exiſtente, ſtat iuſtitiæ opus. *D. Thom. Ethicorum.8. libro 7.*

Aequales omnes ſunt numero in poteſtate populari, qui publicæ adminiſtrationis participes ſunt. *Euſtach. 5. Ethicorum, capite ſexto.*

Aequalitas in ciuitate erit, ſi diuitibus addantur pauperes, & pauperibus diuites, vt ſi alij decem, alij viginti, videntur autem diuitum ſex, pauperum verò quinque, accedant pauperibus quatuor diuitum, & diuitibus quinque pauperum. *Ariſtoteles Politic. 6. capite 3.*

❡ DIVISIO.

AEQVALITAS duplex, ſcilicet:
- *Quantitatis, quæ requiritur in iuſtitia commutatiua, vt quiſque tantum accipiat, quantum debeat, & econuerſo.*
- *Proportionis, quæ requiritur in iuſtitia diſtributiua, & in merito reſpectu præmij, ex B. Thom. 4. ſent. diſt. 46. q.1. art.1.*

Aequalitas eſt duplex; vna ſecundum continentiam: & ſic locus & locatum ſunt æqualia: alia, quæ communi menſura menſuratur. *Alb. Mag. 4. Phyſ. tract.1. cap.13.*

Aequalitas duplex, rei ſecundum qualitatem & virtutis ſimilitudinem in intentione: & æqualitas proportionis ad quoddam alterum, rei æqualitas in nullo poteſt eſſe commixta: proportionis æqualitas mixtionem ingreditur. *Alb. Mag. 1. de generat. & cor. tract. c.6.*

❡ APOPHTHEGMATA.

Themiſtocles. Is facilitate morum multos ciuium ſibi conciliarat, atque hinc popularem potentiam eſt adeptus. Itaque cuidam ipſum admonenti; Bene principatum geres Athenis, ſi cunctis æqualis & communis eſſe voles: reſpondit; Nunquam ei ſellæ inſederim, vnde nihilo plus à me ferrent amici, quam alieni. *Plutarchus.*

Diogenes, Pecunijs ſi quando egeret, eas ab amicis accipiebat. At cum à quibuſdam ob id ſuggillaretur, quo[...] dignitatem mendicorum more peteret: Imò, [...] repeto. Repetimus autem mutuum, aut depoſ[...] tem egenti amico dans, non donat, ſed reddit [...] co debet: quoniam amicorum omnia debe[...] *Laert. lib.6.*

Epicurus, is mirum in modum Pythagoræ inſtitutum im[...] babat: qui cum doceret, amicorum omnia eſſe communia, [...] bat vt diſcipuli, quod quiſque habebat, deponerent in comm[...] dicens id eſſe diſſidentium verius, quàm amicorum. Nam ſi[...] verus eſt amicus, nihilominus habeo pro meis, quæ ille poſſ[...] quam ſi depoſuiſſet. Qui diffidit autem, aut non eſt verus am[...] aut dubitat de animo alterius. *Eraſ. lib.8. apoph.*

Plato, felicem & beatam eſſe eam ciuitatem, inquit, in qu[...] voces, Meum & Non meum, proferri non audiantur: eo quod [...] munibus, quoad fieri poteſt, rebus, quæ quidem alicuius [...] tionis ſunt, vti ciues debeant. Sed multo magis huiuſmodi [...] connubio eximenda eſt. *Plut. in nupt. præceptis. & Stobæus ſer[...] ne 72.*

Idem, ſerui & domini, inquit, amici nunquam erunt. Nec[...] nec improbi, etiam ſi æqualibus afficiantur honoribus. Inæq[...] bus etiam æqualia inæqualia fiunt, niſi menſuram accipiant. [...] propter hæc vtraque ſeditionibus replentur Reſpublicæ. Ve[...] nim priſcus ille ſermo. Ab æqualitate amicitiam procreari. [...] *de legib. Stob. ſerm.42.*

Leon. Eurycratidis filius interrogatus, in qua tandem vrbe [...] quis poſſit tuto vitam agere: In ea, inquit, quam qui incolu[...] que plus poſſident, neque minus: & vbi iuſtitia viget, iniuſt[...] becillis eſt. Grauiter admonuit, æqualitatem eſſe pacis & tran[...] litatis altricem, inæqualitatem ſeditionis eſſe ſeminarium, [...] locum eſſe iuſtitiæ, vbi vt quiſque potentior eſt, ita licentius [...] mit imbecilliorem. *Plut. in Laconicis. apoph.*

Lycurgus interrogatus, quomodo liceret hoſtium inſult[...] fugere. Si, inquit, nec alius alio plus requirat. Quo dicto docu[...] tiores eſſe eos ab hoſtium incurſu, inter quos eſt æqualitas, & [...] qualitate concordia. *Plut. in loco apoph.*

Idem, quoniam intelligebat æqualitatem & ad frugalitatem [...] ad concordiam in primis conducere, fecerat nouam agrorum [...] titionem, & in ſingulos ciues æquam portionem diſtribuerat. [...] tur itaque, cum dein ex peregrinatione rediens iter faceret per [...] recens demeſſum, conſpiceretque manipulorum aceruos o[...] poſitos & æquales, delectatus eo ſpectaculo, cum riſu dixiſſe [...] tibus: Vt tota Lacedæmon videtur multorum eſſe fratrum, qu[...] per inter ſe diuiſerint hæreditatem. Bono principi nihil iucun[...] eſt ciuium concordia, ruſum tyranno nihil formidabilius. *Plu[...] Lycurgo.*

Idem, quum ſtatuiſſet inuadere delicias, luxumque, & i[...] quoque tollere diuitiarum admirationem, inſtituit Syſſitia, h[...] conuiuia publica. Percontanti verò cur ea conſtituiſſet, ſic, v[...] gulis conuiuijs pauci cum armis diſcumberent: Vt, inquit, ex[...] ſint ad parendum imperatis: & ſi quid tumultus inciderit, [...] paucos ſit delictum, ſitque inter omnes potus ac cibi æqua p[...] Denique non ſolum in eſculentis & poculentis, verum, ne [...] quidem aut vaſis, aut alia re quacunque plus haberet diues [...] pauper. *Plut. in Lacon.*

Curius, devictis Sabinis, cum ex Senatuſconſulto ei ampli[...] agri modus quem conſummati milites accipere ſolent, recuſa[...] gregalium portione contentus fuit, dicens: eſſe malum ciuem [...] non eſſet ſatis, id quod cæteris eſſet ſatis. *Plinius Iunior, capit[...] viris illuſt.*

❡ ADAGIA.

Æqua concertatio.

Cum ſignificabimus duos ex æquo paratos ad diſceptand[...] xandumue, licebit accommodare carmen illud ex Iliad.3.

Τὰ μὲν δὴ χεῖράς τε καὶ ἔγχεα ὀξυόεντα,
ἀντίον ἀλλήλων ἰχέτην μεμαῶτε μάχεσθαι.

Id eſt,

Illi inter ſeſe iamiam pugnare parantes,
Obtendunt pariterq́; manus, præacutaq́; pila.

Par pari. ἴσον ἴσῳ.

Dicimus vbi quid ex æquo moderatum ſignificamus.

Pari iugo.

Pro eo, quod eſt, pari ſtudio pariq́; conatu.

Pertinax contentio.

Quoties oſtendimus obſtinatam, ac muliebrem æqualium [...] ipſos contentionem, quum neuter ex altero vult inferior videri, [...] ueniet iſtud, quod Iliad.4. Iuno dicit ad Iouem.

Καὶ γὰρ ἐγὼ Θεός εἰμι, γένος δέ μοι ἔνθεν, ὅθεν σοί.

Id eſt,

Ipſa etiam Dea ſum, genus inde mihi, vnde tibi ortu[...]

Amicitia æqualitas, &c.

Amicus alter ipſe. *Neque enim quicquam non commune, [...] tunarum æqualitas: neque diſſentio, vbi idem animus: ne[...] uortium, vbi coagmentatio duorum in vnum.*

Æqualitas non parit bellum.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN